

**Rektor Mikael Lindfelts tal
vid doktorspromotionen 20.5.2022**

**Vetenskapens idkare, gynnare och vänner,
ladies and gentlemen!**

Finns det någon nytta med vetenskap?

Låt oss tänka oss en situation, där någon, låt oss säga en nyttillträdd vetenskapsminister, på fullaste allvar frågar "Vad är vetenskapens egentliga nytta?"

Låt oss tänka oss in i en situation där vi betraktar fyra barn som träffas en solig lördag eftermiddag strax innan midsommar. Dessa fyra 8-åringar träffas nu för att vara tillsammans när deras föräldrar sätter sig ner för att dricka kaffe och pratas vid en stund om det nybyggda huset.

Barnen bestämmer sig för att leka kurragömma. Miljön är ypperlig och barnen går helt in i leken och blir mycket irriterade om någon av föräldrarna blandar sig i.

Efter en stund övergår barnen till att spela fotboll. Spelet tar vid, lika intensivt som underhållande. Barnens engagemang, delaktighet, tillit och självklara respekt för alla de regler som gör både leken till kurragömma respektive fotboll är helt inkorporerade i det som sker.

Reglerna har en definierande funktion som dels skapar lekens respektive spelets gränser gentemot allt som inte hör till dem, dels ger barnen ett seende att utifrån lekens verklighet skilja mellan vad som är relevant och irrelevant.

Anta nu vidare att föräldrarna får för sig att fälla omdömen om barnens sysselsättningar. En kommentar kan till exempel handla om den nytta leken har för barnens fortsatta utveckling, att leken exempelvis fostrar barnen, lär dem social kompetens. För den som inte leker är en sådan kommentar helt rimlig, nästan förväntad. Man ser alltså på verksamheten utifrån, från en position där man inte deltar, och betraktar den som en funktion eller ett medel för att uppnå något annat.

För de lekande barnen är en sådan kommentar konstig. "Vi leker för att det är roligt", säger de i en mun! Barnen leker och spelar – de lever i sin värld, men aktiviteten säger ingenting. Föräldrarna som dricker kaffe och ger sina kommentarer är från första början placerade utanför själva verksamheten och de säger någonting.

I viss forskning har detta slags barn-perspektiv kommit att kallas för "flow" eller "deep flow". Perspektivet är de lekande 8-åringarnas perspektiv, de som uppslukas av lekens fullständiga, men paradoxala allvar.

Alla vi som någon gång uppslukats av forskningens fascinerande praktik känner säkert igen oss i de lekande barnens attityd: känslan av upptäckens glädje, det rena intresset att förstå och inse nya samband/sammanhang, och känna hur tiden och rummet försvinner i den energigivande fokusering som finns i upptäckandets flow.

Alla forskare har varit barn i detta avseende, men det är naivt att tro att forskaren endast är ett barn. Forskaren är medveten om att upptäckterna görs i ett ämne, i en ämnesstruktur med akademiska anor. I en kontext där man är medveten om vilka andra forskare som är framgångsrika, vilken status det egna ämnet har, vilken efterfrågan ens forskning har i samhället och så vidare.

Vi rör oss fortfarande inom ramen för forskningens primära verksamhet UTAN att ställa frågor om dess potentiella nytta. Barnet är fortfarande barn i fråga om forskningens drivkraft (lust, glädje, kärlek), men lite äldre ifråga om forskningens villkor. MEN Det är samma subjekt som agerar.

Det är först när det s.k. föräldra-perspektivet läggs på som frågorna om nytta kommer med. Därmed anläggs ett perspektiv som är annorlunda än det som utgår från aktörskap.

Hur kan forskningen bidra till ökad konkurrenskraft, höjd BNP? Hur kan forskningen bidra med ny kunskap för vår exportindustri? Hur kan forskningen bidra till nya patent, innovationer, stadens attraktionskraft?

Barnens glädje, tonåringen trots och den mognas realism står alla på olika sätt i relation till nytto-perspektivet, till nyttiggörandets lockelse – ja till samhällets legitima förväntan att de "investeringar" samhället gör bidrar till något som kan pekas ut, markeras som skillnad, som förbättring.

Den stora risken – som jag ser det – är att **ANTINGEN** acceptera denna slags motsättning ELLER betona antingen egenvärdet eller nyttovärdet **FÖR MYCKET**.

Det förmedlande ledet mellan dessa två positioner finns – tänker jag mig – i en föreställning om **forskningens relevans – inte nytta**.

Det finns två slags glädjen som fyller forskarens verklighet, den upptäckarglädje jag hittills talat om, och där känslan av "flow" är möjlig i små glimtvisa stunder. Och den andra glädjen, där forskningen man gjort spelar roll, bidrar till att världen blir bättre, där forskningen har ett sammanhang. I ett universitet är forskningens sammanhang alltid ett både-och: **dels undervisningens vardag, dels samhällelig relevans**.

En dag som denna saluterar vi forskningens båda glädjen, och vi gör det med pompa och ståt, med riter och traditioner, med symboler och symbolhandlingar. Det finns flera argument för att vetenskap och fest hör samman, och det är inte en slump att vetenskaplig kultur omgärdas av festligheter.

En dag som denna saluterar vi alla er som har känt den djupa grundläggande upptäckarglädjen och hållit fast vid den känslan allt medan ni uthärdat den stundtals motiga kamp som kunskapens kultur kräver för att kunna bedöma något som excellent.

En dag som denna saluterar vi alla nyblivna doktorer!

En dag som denna saluterar vi våra hedersdoktorer – personer som vår egen akademiska personal utvalt!

En dag som denna saluterar vi våra jubeldoktorer, ärevördiga banérförare av forskarglädjens hjältar!

När vi om en stund övergår till själva ceremonin, där de akademiska symbolerna kommer att överräckas, Accipe pileum (hatten), accipe gladium (värjan), accipe diploma (dimplomet) – ja, ni hör ju ju del dolda forskarglädjen inkorporerat i själva ritualen: ACCIPE GLAD-ium.

TACK ni alla för gör denna dag till en glädjens och festens dag!